

ÜLKEMİZDEKİ SEKİZ YILLIK TEMEL EĞİTİM UYGULAMASININ AMAÇLAR BAKIMINDAN GELİŞMİŞ ÜLKELERDEKİ TEMEL EĞİTİM SÜRELERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Dr. Vedat Nuri TURHAN*
Dr. Ali Osman ENGİN**
Dr. Mehmet Ali SEVEN***

ÖZET

Bu çalışma sekiz yıllık temel eğitim uygulamasının ülkemiz açısından yeterli olup olmamasıyla ilgilidir.

Bu tür çalışmalar çağdaş, bilimsel bir eğitim sisteminin oluşturulması maksadıyla eğitim değerlendirmeleri bakımından gereklidir. Beş yıllık zorunlu temel eğitim sisteminden dünya standartlarına uygun olarak sekiz yıllık temel eğitime geçiş, oldukça önemli ve gerekli bir çalışma alanıdır. Fakat bu tür çalışmalar mevcut eğitim sistemimizi çağdaş dünya uygulamalarına ulaştırmak için yeterli midir? Bu sorunun cevabını arayıp bulmak zorunluluğundayız. Gelişmiş ülkelerin temel eğitim sistemlerindeki uygulama süreci ve zaman sınırlamaları başarılı olmamız için bu konuda bizlere yol gösterici olabilir.

GİRİŞ

Ülkemizde hâlen uygulanmakta olan sekiz yıllık temel eğitimin yeterliliğini irdelemeden önce konunun daha net olarak anlaşılması için eğitim terimi üzerinde durmak gerekmektedir. Bu terim hem bilimsel, hem de aktüel yanı ile oldukça ilgi çekicidir. Temel bir sosyal kurum olduğu kadar aynı zamanda öğretimin kurumlarında uygulanan bir teknik, öğretim faaliyetlerinin tümü, tahsil, terbiye, yetiştirme ve yetiştirme gibi manaları ihtiva eder.¹ Eğitim denilince akla gelen ilk şey insandır. Sadece yetiştirme açısından ele alınınca insanla beraber, ikinci plânda hayvanları da ilgilendirir. Ama öteki manalarıyla düşünülürse eğitim hemen hemen insan kavramıyla bütünleşmiş gibidir. Toplumsal olayların, ilişkilerin önemli bir kısmı eğitim etkinliklerine aittir.² Eğitim sosyolojisinin tamamlayıcısı olan

* Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğt. Fak. Orta Öğrt. Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü.

** Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğt. Fak. Yabancı Diller Eğitimi Bölümü.

*** Atatürk Üniversitesi, Dilmer.

¹ Fatma Varış, **Eğitimde Program Geliştirme**, İstanbul, 1996, s. 4-5.

² Fatma Varış, **Eğitim Bilimine Giriş**, Atlas Kitabevi, 1994, s.29.

eğitim bilimiyle ilgili tanım ve görüşler çok çeşitlidir. Bu, eğitim olgusunun kendisinden kaynaklanır³.

EĞİTİM PROGRAMLARI

Yukarıda kısaca ana hatlarıyla açıklamaya çalıştığımız eğitimin bugünkü çağdaş anlamı çerçevesinde belirlenen amaçlarının gerçekleşmesi için uygun programlar hazırlanır. Bu programlar merkezî ya da merkezî olmayan diye iki kategoride düzenlenir. Merkezî olarak hazırlanan programların en önemli avantajı; belli bir bütünlüğü sağlamak, bilim ve teknolojik alanlardaki gelişmelerin tek elden ve anında eğitim kurumlarına ulaştırılmasını sağlamasıdır. Bu tip programların avantajları yanında dezavantajları da vardır. Programlarda özellikle, bölgesel, sosyo – kültürel ve ekonomik farklılıklar göz ardı edilmektedir. Bu husus ise belirlenen programın amaçlarına ulaşılması konusunda güçlükler ortaya çıkarmakta ve eğitim açısından toplumla bütünleşme ve paylaşma olayı tam olarak gerçekleşmemektedir.

Bugün dünyada merkezî program uygulayan ülkeleri incelediğimizde, çoğunlukla millî birlik ve bütünlük konularında sıkıntılı olan ülkeler karşımıza çıkmaktadır.

Merkezî olmayan yani bölgesel olarak hazırlanan programların da bir takım avantaj ve dezavantajları vardır. Bu tip programlar; objektif olarak hazırlandıkları için, amaç olarak bölgesel ihtiyaçların daha gerçekçi bir şekilde karşılanmasına imkân sağlarlar. Ancak bu tip programların dezavantajları, birlik ve bütünlük konularında ortaya çıkabilmektedir⁴.

Aslında eğitim programlarının yapısı birbirleriyle dayanışma hâlinde olan aşağıdaki boyutları kapsamaktadır. Program geliştirilirken, her bir boyutun değerlendirilmesi ve geliştirilmesi gözlenir. Bu boyutlar: ⁵

- 1- Programı geliştirecek kurumun amaç ve işlevi
- 2- Programın genel amaçları
- 3- Programın kimler tarafından uygulanacağı
- 4- Öğretim mekânı
- 5- Öğrenim alanı
- 6- Davranışsal amaçlar
- 7- Giriş davranışlarının belirlenmesi
- 8- İçerik ve etkinlikler
- 9- Öğretim elemanlarının seçiminde uygulanacak kriterler
- 10- Süre, ayrıntılı zamanlama
- 11- Uygulanacak yöntemler
- 12- Kullanılacak öğretim araçları, yayınlar

³ Hikmet Yıldırım Celkan. **Eğitim Sosyolojisi**, Erzurum, 1993, s. 9

⁴ Fatma Varış. **Eğitim Bilimine Giriş**, Atlas Kitabevi, 1994, s. 29.

⁵ Hıfzı Doğan. **Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı**, Ankara, 1977, s. 12.

- 13- Destek faaliyetleri
- 14- Sosyal faaliyetler
- 15- Maliyet
- 16- Değerlendirme
- 17- Geliştirme programı

Yukarıda sıralanan eğitim programının boyutları esas itibarı ile belirlenen amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelmiş durumdadırlar. Bugün ülkemizde de sıkça ve çoğunlukla da uzman olmayan kişiler tarafından tartışılan eğitimin süresi ve ayrıntılı zamanlaması üzerinde duracağız.

Burada elbetteki, eğitim programının bu boyutunu diğer boyutlarından bağımsız olarak düşünmek sağlıklı değildir. Çünkü eğitim programının diğer boyutlarının gerçekleşmesi "süre, ayrıntılı zamanlama" doğrudan ilişkilidir. Eğitimin amaçlarının, her toplum için farklılıklar göstermesi gayet tabiidir ve her toplumun hedef ve amaçları farklılıklar arz edebilir. Bir millet için hayati bir önem taşıyan değer, diğer millet için sıradan bir olgu olarak düşünülebilir.⁶

EĞİTİM PROGRAMLARINDA MİLLÎ AMAÇLAR

Bir eğitim programının toplumun millî, kültürel ve inanç değerlerini göz ardı ederek hazırlanması mümkün değildir. Çünkü eğitimin en önemli amaçlarından birisi de millî kültürü aktarıp, nesilden nesile nakletmektir⁷. Ancak o zaman toplumun bu alanla ve diğer bütün sosyal alanlarla ilgili ihtiyaçları giderilmiş olacaktır. Şüphesiz millî, kültürel ve bilimsel anlamda tam eğitilerek yetişmiş nesillerin toplumların geleceği açısından ne kadar önemli olduğu inkâr edilemez.

Burada büyük önder Atatürk'ün eğitimle ilgili tespitlerine yer vermeden geçemeyeceğiz.

Atatürk'e göre millî olmayan eğitimimiz, yüzyıllardır süren felâketlerimizin temel nedenlerindedir.

"Bütün bu uygulama ve programlar ne veriyordu? çok bilmiş, çok öğrenmiş birtakım insanlar... Ama neyi bilmiş? Bir takım nazariyatı bilmiş! Fakat neyi bilmemiş? Kendini bilmemiş, hayatını, ihtiyacını bilmemiş ve aç kalmış! İşte bu (millî olmayan) öğrenim tarzının uğursuz sonucu olarak denilebilir ki, memlekette aydın olmak demek, çok bilmiş olmak demektir, sefalet ve fakirliğe mahkûm olmak demektir."

"Gelecek nesiller Türkiye'nin bağımsızlığını koruyup, yükseltecek biçimde yetiştirilmelidir."

⁶ Selahattin Ertürk. *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara, 1979, s. 74.

⁷ Kafesoğlu İbrahim Kafesoğlu. *Türk Millî Kültürü*, İstanbul, 2003, s. 122.

"Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara bilhassa mevcudiyeti ile, hakkı ile, birliği ile çatışan bilumum yabancı unsurlarla mücadele lüzumunu ve millî fikirleri kendinden geçerek karşı fikre karşı şiddetle ve fedakârane müdafaa zarûreti telkin edilmelidir. Yeni neslin bütün kuvay-ı ruhiyyesine bu nitelikler ve kabiliyetin aşulanması mühimdir." (15.7.1921' de Ankara'da maarif kongresini açarken)

Eğitim işe yarar, üretici ve hayatta başarılı olacak insanlar yetiştirmeyi hedef edinmelidir. Burada mesleki eğitimin üzerinde durulduğu açıktır.

Osmanlıların duraklama ve gerileme dönemlerinde, Türk gençlerinin en çok rağbet ettikleri meslekler din görevliliği ve memuriyettir. Tanzimat'ın eğitimde yenileşme hareketleri içinde de memuriyet ve kâtiplik daha da arzulanan bir meslek hâline getirilmiştir. Gerileme ve çökmeye yüz tutma karşısında yöneticiler, aydınlar ve toplum silkinip ciddi kurtuluş çareleri arayıp uygulayacakları yerde, aksine gerilemenin önemli sebeplerinden olan gereksiz istihdama önem verme anlayışını sürdürmüşlerdir.⁸

Tabii ki, bu gelişmelerden sonra Osmanlıların memuriyet peşinde koşmalarına, ticaret, sanayi ve iş dünyasının Rum, Ermeni, Yahudi azınlıkların ve yabancıların elinde kaldığına şaşmamak gerekir.

İşte Atatürk, gerilememizin önemli sebeplerinden biri olan vasıfsız memuriyete yönelmeyi ortadan kaldırmaya çalışmış ve eğitimimize yeni ve aktif bir insan tipi yetiştirmeyi hedef göstermiştir. Bugün memleketimizde başarıları kanıtlanmış eğitim kurumlarından mezun olanların diğer alanlardaki başarılarını engelleyip, onları sadece "belirli devlet memurluğunu yapsınlar" düşüncesiyle eğitmeye çalışan eğitim anlayışının, Cumhuriyet öncesi eğitim anlayışından pek de farkı olmadığı kanaatindeyiz.

Eğitim, öğrenciyeye özgürlük tanımalı, gelecek nesillerin fazilet, fedakârlık, düzen, disiplin, kendine ve Milletimizin geleceğine güven duyguları ile donanmasını sağlamalıdır.

Büyük önder'in eğitimin hedefleri ile ilgili söyledikleri;

"Milletimizin saf seciyesi kabiliyet ile doludur. Ancak bu tabii istidâdı inkişaf ettirebilecek usulleri geliştirebilecek yöntemlerle donatılmış vatandaşlar lâzımdır."

"Tüm köylülere okumak, yazmak, vatanını, milletini, dinini, dünyasını tanıtacak kadar coğrafî, tarihî, dinî ve ahlâkî malûmat vermek ve dört işlemi öğretmek maarif programımızın ilk hedefidir. Bu hedefe varmak, eğitim tarihimizde kutsal bir merhale teşkil edecektir (1.3.1922'de T.B.M.M. üçüncü yılını açış)"

⁸ Hilmi Ziya Ülken. **Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi**, İstanbul, 1994, s. 235.

"Millî ahlâkımız, medeni esaslarla ve hür fikirlerle tenmiye ve takviye olmalıdır" (25. 8. 1924' te muallimler birliği kongresi üyelerine sesleniş).

Beş yıllıktan sekiz yıla çıkarılan zorunlu temel eğitim, Atatürk'ün gayet gerçekçi bir şekilde ifade ettiği; kaliteli ve çağdaş temel eğitim hedeflerine ulaşmak için yetersizdir. Çünkü sosyal değişme, gelişme ve tekâmülün motor gücü eğitimin kendisidir.⁹

EĞİTİM PROBLEMLERİMİZ VE SEKİZ YILLIK TEMEL EĞİTİM UYGULAMASI

Şu an ülkemizde zorunlu temel eğitim; beş + üç = sekiz yıl olarak sürdürülmektedir. Bu sekiz yıllık sürenin belirlenen program hedeflerinin gerçekleştirilmesi hususunda ne kadar destekleyici ve objektif olduğunu ürün değerlendirmesi yaparak ortaya koyabiliriz. Sekiz yıllık temel eğitimden önce yürürlükte olan beş yıllık temel eğitim süreci sonunda, arzu ettiği öğrenim olanağını yakalayamayan öğrenciler, bu gün de aynı acı tablo ile karşı karşıyadır.

Burada birtakım istatistik verilere bakılabilir. Zannımızca bu istatistik veriler değerlendirildiğinde, bu ülkede yaşayan herkesin anayasal bir hakkı ve devletin de asli görevlerinden birisi olmasına rağmen, eğitimde fırsat eşitliğini yakalayamadığımız ve eğitim-öğretim faaliyetlerini bütün bir tabana yayamadığımız görülecektir. Özellikle kırsal yörelerde sekiz yıllık temel eğitimden sonra daha ileri eğitim kademelerine yönelme istenilen düzeyde gerçekleşmemektedir.. Buradaki temel sorun sadece ekonomik değildir. Sorunun aile eğitimi ile ilişkili boyutu, sosyal yaşamla ilişkili boyutu ve özellikle de eğitim sosyolojisi boyutu vardır.¹⁰

Kırsal yörelerdeki ebeveynler, çocuklarını aile ekonomisine katkı sağlamaları gereken malzemeler olarak görmektedirler. İşin en acı tarafı da bu durum çocukların kişiliklerinin gelişmesini engellemektedir. Kanaatimizce Türkiye'nin temel sorunu burada yatmaktadır. Örnek verilecek olursa, Erzurum çevresindeki köyler genellikle elli veya yüz haneli köylerdir ve nüfusları yüz- yüz elli kişiyi aşmaz. Bu köylerde yaşayan elli veya yüz aileden yaklaşık öncmlü bir bölümü ekonomik açıdan yetersiz durumdadır. Bu ailelerdeki genç ve yetişkinler özellikle ana-baba davranışları nedeniyle; çevrelerini, kendilerini ve dünyayı bütün sosyal aktiviteleri ile beraber tanıyıcı ve topluma yarar sağlayıcı bir eğitim alamadıkları gibi, yaşantıları yoluyla da kişiliklerinin ve bağımsız iş yapabilme kabiliyetlerinin gelişmesine olanak bulamamaktadırlar. Ancak bu gençler, çeşitli nedenlerle ana-baba davranışlarının etkisinden kurtulmalarından sonra, dünyayı özellikle de sosyal ve ekonomik çevreyi tanıma olanağını yakalayabilip, kaybolmaya yüz tutan kişiliklerini ortaya çıkarabilmekte ve daha sonra fakirlik zincirini kırmak yolunda mevcut ekonomik koşullarla mücadeleyle başlayabilmektedirler. Bu çemberi

⁹ Dorothy Webstby Gibson. **Social Perspectives on Education**, John Wiley – Sons, Inc., United States of America, 1965. s. 73.

¹⁰ Yahya Akyüz. **Türk Eğitim Tarihi**, Kültür Koleji Yayınları, İstanbul, 1994, s. 215.

bir ölçüde kıramayanlar ise, sosyal bunalımlara düşmekte ve neticede topluma dahi uyum sağlamada çeşitli zorluklar yaşamaktadırlar.

Bölgesel ve adli vakalara bakıldığı zaman bu sosyal bunalımların boyutları daha net olarak anlaşılacaktır.

Bir eğitimci büyüğümüzün: "*Bu çocukları tam manada eğitebilmek için önce ebeveynlerini eğitmek gerekiyor.*" düşüncesine katılmamak mümkün değildir. Tabii burada işin ekonomik boyutunu göz ardı edemeyiz. Dar gelirli ve fakir aileler sekiz yıllık temel eğitimden sonra daha ileri eğitim kademeleri için çocuklarına finansal kaynak sağlayamamaktadırlar.

GELİŞMİŞ ÜLKELERDE TEMEL EĞİTİM UYGULAMALARI

Bilindiği gibi gelişmiş ülkelerde de geçmiş zaman içerisinde temel eğitim süreleri artırılmıştır. Tabii bu artırmalardaki farklılıklar ülkelerin kendi sosyal yapılarına uygun olarak gerçekleştirilmektedir.¹¹

Örneğin İngiltere'de temel eğitime başlama yaşı beş olup, süresi on bir yıldır. Çocukları beş yaşından önce de ana okulu düzeyinde bazı okullara gönderebilmektedirler. Bu okullarda çocuklara birtakım davranışlar, oyunlar ve şarkılarla kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Temel eğitim; beş yaşından on altı yaşına kadar devam eder ve altı yıl süren ilk eğitimden sonra, on bir yaşında orta dereceli eğitim başlar.

Toplam on bir yılın sonunda öğrenciler yönlendirildikleri alanlarda üniversite eğitimine alınırlar. Bu on bir yıllık sürenin ilk altı yıllık ilkökul eğitiminden sonra ikinci kademe olan "Secondary School" orta dereceli okul eğitimi başlar. Bu aşamada isteyenler çocuklarını özel okullara da gönderebilirler.

Görülüyor ki, buradaki temel eğitim kesintili ve yönlendirmeli olarak sürdürülmektedir.

Ayrıca bazı gelişmiş ülkelerde de temel eğitimin süresi bizdeki uygulamadan fazla ama kesintili ve yönlendirmeli olarak devam ettirilmektedir.

Fransa'da zorunlu eğitim altı-on altı yaşları arasında yapılmaktadır. Bütün kademelerde parasız eğitim yapılmaktadır. Eğitim yansız ve lâiktir. Okul aile işbirliğine çok önem verilir. Resmî ve özel eğitim bir arada yürütülmektedir.¹²

Okul öncesi eğitimi altı yaşına kadar devam eder. Altı yaşına gelen çocuk ilkökula başlar. İlkokulu on bir yaşında bitirir. Bu devre, genel öğretim devresidir.

¹¹ Ali Osman Engin. *Avrupa'da Üniversitenin Doğuşu ve Gelişimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1998.

¹² Veysel Sönmez. *Öğretmenin El Kitabı*, Ankara, 1994, s. 45.

Orta öğretimin birinci devresi dört yıllıktır. Bu dört yılın ilk iki yılı gözlem devresidir. Sonraki iki yıl çocuğun yönlendirildiği sınıflara devam devresidir. Çocuk orta öğretim sonunda öğretim sertifikası alır. Bundan sonra bir yıllık kursa devam edenler bir kuruluştaki istihdam edilirler. İsteyen öğrenciler üç yıllık liselere de devam ederler.

Öğrenci seçme 'Bakalorya' sınavlarını başaranlar üniversiteye veya yüksek okullara gidebilirler.

İzlanda'da zorunlu eğitim yedi-on altı yaş arası yapılmaktadır. Bu ülkede okul öncesi çeşitli eğitim imkânları da mevcuttur. 16-20 yaşları arası orta öğretim dönemi yer almaktadır. Bu öğrenciler 4 yıllık orta eğitim kurumlarının ilk iki yılını tamamladıktan sonra isterlerse öğrenimlerini iki yıl daha uzatmakta veya meslekî eğitim veren programlara devam edebilmektedirler.

Burada da on altı yaşına kadar geçen temel eğitim süresinde yani üç kademede (1-2-3 / 4-5-6 / 7-8-9) belirlenen müfredat programları çerçevesinde yönlendirme yapılmakta, özellikle son kademede ise bu yönlendirme seçmeli derslerle takviye edilmektedir.

Japonya'da okul öncesi eğitim üç yaşında başlar. Ana okulları millî eğitim ve yerel eğitim idarelerinin denetimindedir. İlköğretim altı yaşında başlar, süresi altı yıldır. On iki yaşına kadar çocukların gelişim düzeylerine uygun programlar uygulanır. Bu süre içerisinde belirlenen müfredat programı içerisinde seçmeli dersler de vardır. İlkokuldan sonra üç yıllık orta okullara gidilir ve orta öğretim on beş yaşına kadar sürer.

İsveç'te zorunlu eğitim yedi-on altı yaş arasındadır. Çocuklar, kreş ve çocuk bahçelerine yedi aylıktan yedi yaşına kadar kabul edilirler. Buralarda özgür oyunlar, grupla müzik çalışmaları, uyumlu hareket çalışmaları yaptırılır. Yarımşar gün ve ikili eğitim veren ana okullarında, dar gelirli aile çocuklarıyla, anneleri çalışan çocuklar için hizmet verilir ve eğitim hizmetleri ücretsizdir. Gençlik evlerine zorunlu eğitimin birinci sınıfındaki çocuklar kabul edilirler. Tatillerde ve boş zamanlarda çocuklar için eğitim hizmetleri devam eder. Temel eğitim üç aşamalı ve dokuz yıl olarak tespit edilmiştir.

- 1- İlk aşama sınıfları (1-3 yıl)
- 2- Orta aşama sınıfları (4-6 yıl)
- 3- Yüksek aşama sınıfları (7-9 yıl)

Bu kademelerde ileri eğitim kademeleri için gerekli yönlendirmeler de yapılmaktadır.

Arjantin'de zorunlu eğitim altı yaşında başlar ve yedi yıl sürelidir. Yedi yılın sonunda öğrencilere sertifika verilir. Bu aşamada öğrenci; matematik, sosyal bilgiler, müzik ve pratik sanatlar, beden eğitimi, ahlâk, yurttaşlık bilgisi ve din derslerini görür. Orta öğretim beş ve altı-yedi yıl sürelidir.

Orta öğretim için öğrencilerin sınava girmeleri zorunludur. Orta öğretimde akademik ve teknik ticaret bölümlerinden birisini seçebilirler. Beş yıl sonra bitirme belgesini alabilirler. Altı ve yedinci sınıflara devam edenler yüksek eğitime girmeye hak kazanırlar.

Amerika Birleşik Devletleri'nde çocuklar ortalama altı yaşlarına geldiklerinde altı yıllık ilkokullara başlarlar. Burada bazı yerlerde altı yıllık ilkokul ve altı yıllık orta okul sistemi benimsenmiştir. Halkın % 30'u sekiz yıllık ilköğretim ve dört yıllık orta öğretim sistemini tercih etmektedir. ABD' de orta öğrenimin üç yıllık süresi lisede (junior high school) ve geri kalan üç yılı ise aynı lisede (senior high school) olarak devam edebilmektedir. Genel liseler aynı zamanda öğrenciyi üniversiteye hazırlayan liselerdir (high school) ve en çok itibar gören okullardır. Üstün zekâlı öğrencileri alır. Bitirenlerin büyük bir oranı üniversiteye girerler. Teknik liseler (technical high school) ise aldıkları yetenekli öğrencilere teknik, teori ve pratik beceri kazandırmaya çalışırlar. Meslek liseleri ise (vocational high school) zekâca düşük seviyeli öğrencileri kabul ederler ve bu öğrencileri uygun mesleklere hazırlarlar.

İlkokulda ortak program takip eden öğrenciler, ortaokulda ya kendilerini mesleğe hazırlayıcı teknik öğretimi, (professional school) ya da kolej veya üniversiteye hazırlayıcı klâsik öğretimi seçebilirler.

Hollanda'da ilköğretim 6 yıl sürelidir. İlköğretim 6 yaşında başlar ve 12 yaşında sona erer. Zorunlu eğitim ise on yıldır ve çocuğun altı yaş sekiz ayını doldurduğu yılın 1 ağustos tarihinde başlar ve on yıl sonra on altı yaşını doldurduğu zaman sona erer. İlköğretim sonunda öğrenci, giriş imtihanı ile orta öğrenime geçebilir. Eğer öğrenci bu sınavı kazanamazsa ilköğretimine iki yıl daha devam eder. Ya da çıraklık eğitimi için iş hayatına atılır. Bu ülkede anaokulu ile ilkokul birleştirilmeye çalışılmaktadır.

Hollanda'da çocuklar ilkokulu bitirdikten sonra ya genel orta öğretime devam ederler ya da doğrudan doğruya meslek eğitimine başlarlar. Genel orta öğretimde dört, beş ve altı yıllık okullar mevcuttur.

Gymnasium; altı yıl sürelidir. Bunun ilk dört yılı herkes için aynı program uygulanır. Yıl sonunda öğretim programı ikiye ayrılır.

a) Klâsik dillere önem veren okul,

b) Matematik ve fen derslerine önem veren okul. Bu okulu bitirenler üniversiteye girer. Bunların dışında meslekî teknik eğitim yapan orta dereceli okullar vardır.

Almanya'da anayasa ve eyalet yasaları eğitimin dayandığı temel ilkelere güvence sağlamaktadırlar.

Bu ilkelere göre her vatandaş; kişiliğini geliştirmede, yasalar önünde muamelede, din özgürlüğünde, çocuklarına eğitim sağlamada, eğitim-öğretimde,

bilim, sanat, araştırma yapmada, meslek seçmede, cinsiyet gözetilmeden temel hak ve özgürlüklere sahiptir. Eğitim, yüksek öğretim dahil her kademedede ücretsizdir. Ders kitapları yüksek öğretim hariç her kademe için bedavadır. Üstün vasıflı öğrencilerin ailelerine, dar gelirli iseler maddi destek sağlanır.

Almanya'da okul öncesi eğitimin amacı üç ile beş yaş arasındaki çocuklara gelişim ihtiyaçlarına uygun eğitim sağlamaktır. Altı yaşını dolduran bütün çocuklar ilkokula başlamak zorundadırlar. ilköğretim bütün çocuklar için dört yıl sürelidir. Bu süre Berlin' de altı yıldır.

Çocuklar temel eğitime başlamak için istenilen olgunluğa erişmiş olmalıdırlar. Bu seçim çeşitli testler vasıtasıyla ve ilgili uzmanlar tarafından yapılır. Orta okullar ilkokuldan sonra onuncu sınıfa kadar genel eğitim sağlarlar. Orta öğretim bu çağ grubu çocuklara ortak öğretim vermeyi, diğer yandan da öğrencilerin kendi gelişim özelliklerine göre programlar uygulamayı hedeflemektedirler. İlköğretilimi bitiren öğrenciler, beş-dokuz-on yıl arası süren 'Hauptschule' programlarına ve onuncu sınıfa kadar beş yıllık 'Peal Schule' veya (on üç yıl) süreli 'Gymnasium programlarına devam ederler ve burayı bitirenler üniversitelere alınırlar.

Yukarıdaki gelişmiş ülkeler örneklerine baktığımız zaman yukarıda da söylediğimiz gibi, zorunlu temel eğitim sürelerinin bu ülkelerde farklı olduğunu görmekteyiz. Elbetteki bu süreler; bu ülkelerin kendi sosyo-kültürel, ekonomik ve millî yapılarına göre ayarlanmıştır. İnsan Hakları Evrensel Bildirisininin 20. maddesinde yer aldığı gibi eğitimin; insanların vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlerinden olduğu ve bu konuda mutlaka seçme hakkına sahip oldukları beyan edilmektedir.

TÜRKİYE'DE ZORUNLU TEMEL EĞİTİMİN SÜRESİ VE UYGULAMASI NASIL OLMALIDIR?

Şüphesiz, ülkemizdeki temel eğitimin süresini bütün gerekli fizikî alt yapılar tamamlandıktan sonra daha da artırmak bir zaruret olarak gündeme gelecektir. Gelişmiş ülkelerle, hemen her alanda aramızda açılmış olan mesafenin kapatılabilmesi için atılacak ilk adım "temel eğitim süresinde" olmalıdır. Bu anlamda öğretmen, okul araç ve gereçleriyle beraber gerekli finansal kaynaklar sağlandıktan sonra girişimde bulunulması uygun olacaktır. Zorunlu ve temel eğitimin süresi ülkemizin ve toplumumuzun sosyal, kültürel ve ekonomik şartlarına uygun olarak belirlenmelidir. Bu süre gelişmiş ülke örneklerinde olduğu gibi; mutlaka toplum ihtiyaçlarına uygunluğu vasıtasıyla belirlenen eğitim programının, amaç ve hedeflerini gerçekleştirecek niteliklere sahip olmalıdır.

Sürenin belirlenmesi mutlaka eğitim uzmanları tarafından ve gelişmiş ülke örneklerinden de faydalanılarak belirlenip, millî bir politika hâline getirilmelidir.

Burada yapılacak bir hata gelecekte telâfisi mümkün olmayan tehlikeli sonuçlar doğurabilir.

Sekiz yıllık temel eğitime geçiş sürecinde ülkemizde alabildiğine tartışılan ve bir noktada kör döğüşü hâline getirilen eğitimin zamanlaması ve ayrıntılı süresinin şu anda da iki tarafı var gibi görünmektedir. Taraflardan birisi temel ve zorunlu eğitimin süresinin sekiz yıl ve kesintisiz olmasının yeterli olduğunu savunurken, diğer taraf ise sekiz yıldan fazla, fakat kesintili ve yönlendirmeli olmasını savunmaktadırlar. Her iki görüşün de esas amacı ülkemizdeki temel eğitimin kalitesini artırarak bütün bir tabana yaymak ve fırsat eşitliğini sağlamak ise, sanıyorum bu görüşlerden birisi diğerinden daha doğru ve toplumsal ihtiyaçları karşılayacak niteliklere sahiptir. Yani eğitim sosyolojisi, eğitim psikolojisi, eğitim teknolojisi, eğitim ekonomisi ve eğitim kriterlerine (bilimsel kriterler) uyarladığımız zaman birisinin doğru ise diğerinin doğru olmadığını kabul etmek zorundayız.¹³ Burada karar mercii yüce Türk Milleti ve onun bağrından yetişerek milletin tarihi, kültürel, sosyal ve manevi değerlerini özümseyen ve aynı zamanda da medeni dünya gerçeklerini bilen bilim adamları ve eğitim uzmanları olmalıdır.¹⁴

SONUÇ

Sonuç olarak, ülkemizde uygulanan sekiz yıllık temel eğitimin süre ve uygulama olarak yetersiz olduğu kanaatindeyiz. Gelişmiş ülkeler ile aramızda oluşmuş bulunan mesafenin kapatılabilesini gerçekten istiyor isek, yeni bir düzenleme yapmak zorunluluğunu kabullenmek ve hiç zaman geçirmeden çalışmalara başlamak durumundayız. Gelişmiş bazı ülkeler gibi bizde, temel eğitimi, okul öncesi ile kaynaştırmalı ve orta okulları dört öğretim yılına çıkararak; iki yıl (okul öncesi) + beş yıl (ilkokul) + dört yıl (orta okul) = on bir yıllık temel eğitim uygulamasına geçmeliyiz. Okul öncesi dönemini verimli kılacak eğitim programları hazırlamalı; bu programlarda öncelikle, Türk dili, yabancı dil ve güzel sanatlar öğretimine önem vermeliyiz.

¹³ Cevat Alkan. **Eğitim Teknolojisi**, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara, 1994, s. 74

¹⁴ Veysel Sönmez. **Öğretmenin El Kitabı**, Pegem Yayınları, Ankara, 1994, s. 52.

KAYNAKÇA

- 1- Cevat ALKAN. **Eğitim Teknolojisi**, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara, 1994.
- 2- Dorothy Webstby GIBSON. **Social Perspectives on Education**, John Wiley-sons, Inc., Limited States of America, 1965.
- 3- Fatma VARIŞ. **Eğitimde Program Geliştirme**, Alkım kitapçılık-Yayıncılık, Ankara, 1994.
- 4- Fatma VARIŞ. **Eğitim Bilimine Giriş**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, Ankara, 1978.
- 5- Fatma VARIŞ. **Eğitim Bilimine Giriş**, Atlas Kitabevi, Konya, 1994.
- 6- Hıfzı DOĞAN. **Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı**, Önder Matbaacılık, Ankara, 1997.
- 7- Hikmet Yıldırım CELKAN. **Eğitim Sosyolojisi**, Eğitim Fakültesi Yayınları, Erzurum, 1993.
- 8- Hilmi Ziya ÜLKEN. **Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi**, Ülken Yayınları, İstanbul, 1994.
- 9- İbrahim KAFESOĞLU. **Türk Milli Kültürü**, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul, 2003.
- 10- Jeanne H. Ballantine. **The Sociology of Education: A Systematic Analysis**, Prentice Hall Inc., New Jersey, 1983.
- 11- Kemal AYTAÇ. **Avrupa Eğitim Tarihi**, Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1972.
- 12- Selahattin ERTÜRK. **Eğitimde Program Geliştirme**, Yelkentepe Yayınları, Ankara, 1979.
- 13- Veysel SÖNMEZ. **Öğretmenin El Kitabı**, Pegem Yayınları, Ankara, 1994.
- 14- Yahya AKYÜZ. **Türk Eğitim Tarihi**, Kültür Koleji Yayınları, İstanbul, 1994.

ABSTRACT

This study is about if the eight-year compulsory education in our country is enough or not. It is very necessary for us to evaluate the system to settle a modern scientific educating system. The transformation of a five-year compulsory basic educating system into an eight-year compulsory basic educating system is a very necessary and important variation according to the studying approaches on the world standards. But are our activities to develop the present education system to reach the modern world's enough? We have to find out the answer of this question. The durations and the time limits of advanced countries' educating systems can help us to be successful.